TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. rugsėjo 11 d.*

Byloje C-279/06

dėl 2006 m. birželio 16 d. *Audiencia Provincial de Madrid* (Ispanija) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2006 m. birželio 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

CEPSA Estaciones de Servicio SA

prieš

LV Tobar e Hijos SL

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai U. Lõhmus (pranešėjas), J. Klučka, A. Ó Caoimh ir P. Lindh,

* Proceso kalba: ispanų.

generalinis advokatas P. Mengozzi,
posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. birželio 7 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *CEPSA Estaciones de Servicio SA*, atstovaujamos advokatų A. Martínez Sánchez, J. Folguera Crespo ir F. Lorente Hurtado,

— *LV Tobar e Hijos SL*, atstovaujamos advokatų A. Hernández Pardo, M. Gaitán Luján ir S. Beltrán Ruiz,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos K. Mojzesowicz bei E. Gippini Fournier ir F. Castillo de la Torre,

susipažinęs su 2008 m. kovo 13 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl EB 81 straipsnio ir 1983 m. birželio 22 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 1984/83 dėl Sutarties (81) straipsnio 3 dalies taikymo įvairioms išimtinio pirkimo sutarčių kategorijoms (OL L 173, 1983, p. 5; klaidų ištaisymas OL L 79, 1984, p. 38), iš dalies pakeisto 1997 m. liepos 30 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1582/97 (OL L 214, 1997, p. 27, toliau – Reglamentas Nr. 1984/83), 10 ir 13 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp *CEPSA Estaciones de Servicio SA* (toliau – *CEPSA*), ieškovės pagrindinėje byloje, ir *LV Tobar e Hijos, SL* (toliau – *Tobar*), atsakovės pagrindinėje byloje, dėl pastarosios nevykdomos šių dviejų bendrovių sudarytos išimtinio pirkimo sutarties.

Bendrijos teisės aktai

3 Reglamentas Nr. 1984/83 numato, kad EEB sutarties 85 straipsnio 1 dalis (dabar – EB 81 straipsnio 1 dalis) netaikoma tam tikroms išimtinio pirkimo sutarčių ir suderintų veiksmų kategorijoms, kurios paprastai atitinka šio straipsnio 3 dalyje numatytas sąlygas, nes apskritai jie padeda tobulinti produktų platinimą.

4 Šio reglamento penkta, šešta, trylikta ir septyniolikta konstatuojamosios dalys buvo suformuluotos taip:

„5) kadangi šiame reglamente apibrėžtos išimtinio pirkimo sutartys bendrai pagerina prekių paskirstymą; kadangi tokios sutartys leidžia tiekėjui tiksliau ir ilgesniam laikotarpiui planuoti savo prekių pardavimą bei garantuoja, kad perpardavėjo reikalavimai bus pastoviai patenkinti visam sutarties galiojimo laikotarpiui; kadangi tai leidžia sutarties šalims sumažinti rinkos sąlygų svyravimo rizikos įtaką jiems ir sumažinti paskirstymo sąnaudas;

6) kadangi tokios sutartys taip pat palengvina produktų pardavimo skatinimą ir lemia intensyvius veiksmus rinkoje todėl, kad tiekėjas, atsižvelgiant į išimtinio pirkimo įpareigojimą, paprastai įsipareigoja gerinti paskirstymo tinklo struktūrą, pardavimo paslaugų kokybę arba pardavimo sėkmę; kadangi tuo pat metu tokios sutartys skatina konkurenciją tarp įvairių gamintojų produktų; kadangi keleto perpardavėjų, kurie privalo pirkti vien tik iš konkretaus gamintojo, ir kuriems atitenka pardavimo skatinimo, vartotojų aptarnavimo ir prekių sandėliavimo išlaidos, paskyrimas kartais yra vienintelis būdas gamintojui prasiskverbi į rinką ir konkuruoti su kitais, jau esančiais rinkoje gamintojais; <…>

<…>

13) kadangi (alaus tiekimo ir degalinių) sutartys skiriasi nuo kitų jau tuo, kad, viena vertus, tiekėjas, prisidėdamas prie perpardavėjo finansavimo, suteikdamas arba gaudamas jam paskolą palankiomis sąlygomis, aprūpindamas jį vieta arba patalpomis gėrimų pardavimui ir vartojimui bei degalinės eksploatacijai, aprūpindamas prietaisais arba įranga, arba darydamas kitokias investicijas perpardavėjo naudai, suteikia perpardavėjui svarbius komercinio arba finansinio pobūdžio pranašumus, ir kad, kita vertus, perpardavėjas prisiima

ilgalaikį išimtinio pirkimo įsipareigojimą, kuriame dažniausiai būna nurodytas draudimas užsiimti prekyba sutartyje nurodytų produktų konkuruojančiomis prekėmis;

<…>

15) kadangi komercinio ir finansinio pobūdžio pranašumai, kuriuos tiekėjas suteikia perpardavėjui, leidžia žymiai lengviau įrengti, modernizuoti, prižiūrėti ir eksploatuoti patalpas, kurios yra naudojamos gėrimų pardavimui ir vartojimui, bei degalines; <…>

<…>

17) kadangi <…> išimtinio pirkimo įpareigojimas, taikomas tepalams ir kitokiems panašiems naftos produktams, gali būti priimtinas tik su sąlyga, kad tiekėjas suteikia perpardavėjui specifinius įrengimus, skirtus tepimui atlikti, arba finansuoja jų įsigijimą;<…>“ (Pataisytas vertimas)

5 Reglamento Nr. 1984/83 10–13 straipsniuose buvo numatytos konkrečiai sutartims, sudarytoms su degalinių valdytojais (toliau – degalinių sutartys), skirtos nuostatos.

6 Pagal to paties reglamento 10 straipsnį:

„Remiantis Sutarties 85 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgiant į šio reglamento 11–13 straipsnių nuostatas, Sutarties 85 straipsnio 1 dalis netaikoma sutartims, kurių šalys yra tik dvi įmonės, ir viena sutarties šalis – perpardavėjas – įsipareigoja kitai sutarties šaliai – tiekėjui – už specialų ekonominio arba finansinio pobūdžio pranašumo suteikimą pirkti tik iš šio tiekėjo, su juo susijusios įmonės arba kitos įmonės, kurią tiekėjas įgaliojo vykdyti jo prekių platinimą, tam tikras vidaus degimo varikliams skirtas kuro rūšis arba tam tikras iš naftos gaminamas bei kitokias kuro rūšis, nurodytas sutartyje, kurios skirtos perparduoti sutartyje nurodytoje degalinėje.“ (Pataisytas vertimas)

7 Šio reglamento 11 straipsnis numatė:

„Be įpareigojimų, nurodytų 10 straipsnyje, perpardavėjui negali būti taikomi jokie kitokie konkurencijos apribojimai, išskyrus išvardytus žemiau:

a) įpareigojimą sutartyje nurodytoje degalinėje nepardavinėti trečiųjų įmonių tiekiamo vidaus degimo varikliams skirto kuro bei kitų kuro rūšių;

b) įpareigojimą sutartyje nurodytoje degalinėje nenaudoti trečiųjų įmonių siūlomos alyvos arba kitų naftos produktų, jeigu tiekėjas arba su juo susijusi įmonė suteikia perpardavėjui arba finansuoja alyvų pakeitimo įrangos ar kitos motorinių transporto priemonių sutepimo įrangos įsigijimą;

c) įpareigojimą reklamuoti sutartyje nurodytos degalinės viduje arba išorėje kitų įmonių tiekiamas prekes tik proporcingai iš šių prekių gaunamos apyvartos daliai bendroje degalinės apyvartoje;

d) įpareigojimą leisti prižiūrėti degalų saugojimo arba išpilstymo įrangą tik tiekėjui arba jo nurodytai įmonei, jei ši įranga yra jo nuosavybė arba tiekėjas ar su juo susijusi įmonė ją finansavo.“ (Pataisytas vertimas)

8 Reglamento Nr. 1984/83 12 straipsnyje buvo išvardytos sąlygos ir sutartiniai įpareigojimai, kuriuose numatyta aplinkybė, kad sutartis sudaryta neribotam laikui arba ilgesniam nei 10 metų laikotarpiui, ir dėl kurių šio reglamento 10 straipsnis netaikytinas.

9 To paties reglamento 13 straipsnyje numatytas 2 straipsnio 1 ir 3 dalių, 3 straipsnio a ir b punktų bei 4 ir 5 straipsnių taikymas degalinių sutartims pagal analogiją.

10 Reglamento Nr. 1984/83 galiojimas baigėsi 1999 m. gruodžio 31 dieną. 2000 m. sausio 1 d. įsigaliojo 1999 m. gruodžio 1 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms (OL L 336, 1999, p. 21).

11 Reglamento Nr. 2790/1999 3 straipsnio 1 dalis numato:

„Pagal šio straipsnio 2 dalį 2 straipsnyje numatyta išimtis taikoma tik tada, kai tiekėjo užimama rinkos dalis neviršija 30 % rinkos, kurioje jis parduoda susitarime numatytas prekes ar paslaugas.“

12 To paties reglamento 4 straipsnis numato, kad EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto draudimo išimtis „netaikoma vertikaliesiems susitarimams, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai, atskirai ar kartu su kitais šalių kontroliuojamais veiksniais siekiama:

a) apriboti pirkėjo galimybę nustatyti savo pardavimo kainą, nepažeidžiant tiekėjo galimybės nustatyti aukščiausią pardavimo kainą arba rekomenduoti pardavimo kainą, su sąlyga, kad dėl bet kurios iš šalių spaudimo ar paskatų, tokios kainos netampa lygios fiksuotai arba minimaliai pardavimo kainai;

<...>“

13 Pagal šio reglamento 5 straipsnio a punktą 2 straipsnyje numatyta išimtis netaikoma bet kuriam tiesioginiam ar netiesioginiam įsipareigojimui nekonkuruoti, prisiimtam neribotam arba ilgesniam nei penkerių metų laikotarpiui. Įsipareigojimas nekonkuruoti, kuris savaime pratęsiamas po penkerių metų, yra laikomas neribotos trukmės įsipareigojimu.

14 Pagal Reglamento Nr. 2790/1999 12 straipsnį išimtis, numatyta Reglamente Nr. 1984/83, taikoma iki 2000 m. gegužės 31 dienos. Nuo 2000 m. birželio 1 d. iki 2001 m. gruodžio 31 d. EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas netaikomas susitarimams, jau galiojusiems 2000 m. gegužės 31 d. ir netenkinantiems Reglamente Nr. 2790/1999 nustatytų išimties taikymo sąlygų, tačiau tenkinantiems Reglamente Nr. 1984/83 nustatytas išimties taikymo sąlygas.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 1996 m. vasario 7 d. šalys pagrindinėje byloje sudarė „sutartį, suteikiančią teisę, remiantis degalinės operatoriaus komisionieriaus statusu, naudoti ženklą ir vaizdą, gauti techninę ir komercinę pagalbą bei prekes“(toliau – pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis).

16 Pagal šią sutartį *Tobar* įsipareigoja įsigyti kurą ir degalus bei tepalus ir kitus susijusius produktus (toliau – naftos produktai) tik iš *CEPSA*, kad perparduotų juos savo degalinėje mažmeninės prekybos kainomis pagal tiekėjos nustatytus pardavimo ir eksploatacijos sąlygas bei būdus. Sutartis buvo sudaryta dešimties metų laikotarpiui, kuris pranešus bent prieš šešis mėnesius ir dėl to susitarus raštu galėjo būti paeiliui pratęsiamas kitiems penkerių metų laikotarpiams. Kartu su pareiga pirkti tik minėtus produktus buvo numatyta nekonkuravimo sąlyga, draudžianti *Tobar* parduoti ar reklamuoti konkuruojančius produktus, ar dalyvauti tokiuose sandoriuose degalinėje ar jos apylinkėse.

17 *Tobar* už naftos produktus *CEPSA* sumoka per devynias dienas nuo jų pristatymo į degalinę. Pirmąją tiekimo dieną *Tobar* taip pat turi pateikti banko garantiją, lygią bendrai penkiolikos dienų tiekimo sumai, kuria *CEPSA* gali pasinaudoti tuo atveju, jei nebūtų sumokėta laiku. Jei atsitiktų taip, kad tektų pasinaudoti šia banko garantija, *Tobar* būtų priversta sumokėti už tiekimus iš anksto. Kaip atlyginimą *Tobar* gauna tuo metu rinkoje kiekvienai degalinei taikomą komisinį atlyginimą. *CEPSA* mokėtina suma, nustatyta atsižvelgiant į degalinei patiektų litrų skaičių, apskaičiuojama iš *CEPSA* nustatytos mažmeninės prekybos kainos, įskaitant pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM), atskaitant komisinį atlyginimą kartu su PVM.

18 Kalbant apie išlaidų ir rizikos paskirstymo sąlygas, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Tobar* turi prisiimti riziką už naftos produktus nuo tada, kai juos gauna iš tiekėjos į savo saugojimo rezervuarus, įskaitant ir riziką

dėl tūrių skirtumo, ir privalo juos saugoti tokiomis sąlygomis, kad išvengtų jų praradimo ar sugadinimo. Ši bendrovė atsako tiekėjai ir tretiesiems asmenims už bet kokį šių produktų praradimą, užteršimą ar sumaišymą, galinčius pakenkti šių produktų kokybei, ir dėl jų atsiradusią žalą. Be to, *Tobar* garantuoja ir atsako už klientus, kurie jai tarpininkaujant sudarė CEPSA CARD kreditinės kortelės naudojimo sutartį arba kuriems ji suteikė tiesioginį kreditą. Taip pat ji finansuoja nedidelę *CEPSA* klientų kortelės naudojimo sąnaudų dalį.

19 *CEPSA* savo ruožtu padengia naftos produktų pervežimo išlaidas bei su jos prekės ženklo vaizdiniu įrengimu ir priežiūra degalinėje susijusias išlaidas. Ji taip pat perleidžia *Tobar* degalų rezervuarus ir siurblius, kurie gali būti naudojami tik parduodant *CEPSA* tiekiamus produktus ir turi būti grąžinti pasibaigus sutarties galiojimo terminui. Vis dėlto *Tobar* techninių įrenginių vertės sumai privalo pateikti *CEPSA* „garantiją pagal pirmąjį pareikalavimą“.

20 2001 m. lapkričio 2 d. *CEPSA* nusiuntė *Tobar* laišką, kuriame ji suteikė raštišką leidimą nuo šios datos sumažinti naftos produktų pardavimo kainą nesumažinant *CEPSA* pajamų.

21 2003 metais, kelis kartus laiškais pranešusi *CEPSA*, *Tobar* atsisakė *CEPSA* vykdomo tiekimo ir uždengė jos logotipus ant degalinės įrenginių.

22 2004 metais *Tobar* pareiškė *CEPSA* ieškinį, siekdama, kad būtų panaikinta pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis, nurodžiusi, kad ji nesuderinama su EB 81 straipsniu, o jos dalykas neteisėtas, nes joje įtvirtinta, jog naftos produktų pardavimo kainą gali nustatyti tik *CEPSA*. *Tobar* taip pat prašė atlyginti nuostolius.

23 *CEPSA* užginčijo šio ieškinio pagrįstumą ir pareiškė priešieškinį, reikalaudama įpareigoti įvykdyti minėtą sutartį arba ją nutraukti dėl to, kad neįmanoma jos įvykdyti, o taip pat atlyginti nuostolius.

24 2005 m. liepos 29 d. Madrido pirmosios instancijos teismas (*Juzgado de Primera Instancia*) Nr. 3 panaikino minėtą sutartį, motyvuodamas tuo, kad ji nesuderinama nei su EB 81 straipsnio 1 dalimi, nei su Reglamentais Nr. 1984/83 ir 2790/1999. *CEPSA* dėl šio teismo sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

25 Šiomis aplinkybėmis Madrido provincijos teismas (*Audiencia Provincial de Madrid*) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar EB 81 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad 1996 metais naftos produktų platintojos ir degalinės operatorės sudaryta tiekimo sutartis, suteikianti teisę naudoti tiekėjos ženklą, pagal kurią degalinės operatorė įsipareigoja tam tikrą laikotarpį parduoti tik tiekėjos kurą ir degalus bei neparduoti kitų platintojų tiekiamų tokių produktų, patenka į šios nuostatos taikymo sritį, nes šis įsipareigojimas reiškia susitarimą nekonkuruoti, nors ši sutartis, atsižvelgiant į jos ekonominę reikšmę, gali būti laikoma atstovavimo sutartimi?

b) Tuo atveju, jei sutartis patenka į šios nuostatos taikymo sritį, ar jai gali būti taikoma draudimo išimtis, jei ji tenkina Reglamente Nr. 1984/1983 numatytus reikalavimus, ypač reikalavimą dėl termino?

c) Jei taip, ar šio reglamento 10 ir 12 straipsnių nuostatos, kiek jomis leidžiama, kad susitarimo nekonkuruoti terminas būtų ilgesnis nei 5 metai su sąlyga, kad už tai bus atlyginama suteikiant komercinę ar finansinę naudą, reikalauja,

kad ši komercinė ar finansinė nauda būtų didelė, ar pakanka, kad ji nebūtų mažareikšmė? Ar šios nuostatos aiškintinos taip, kad ši nauda buvo suteikta pagal tiekimo sutartis, suteikiančias teisę naudoti tiekėjos ženklą, pagal kurias tiekėja padengia savo prekės ženklo vaizdinio įrengimo ir priežiūros degalinėje sąnaudas ir perleidžia degalų rezervuarus ir siurblius, kurių degalinės operatorė negali be tiekėjos leidimo raštu naudoti ne jos tiekiamiems produktams ir kuriuos turi grąžinti pasibaigus jų naudojimo leidimui bei kurių vertę padengia degalinės operatorės tiekėjai pateikta garantija, sumokama pagal pirmąjį pareikalavimą?

d) Jei ši išimtis nebūtų taikoma, ar EB 81 straipsnio 2 dalyje numatytas sutarties savaiminis pripažinimas niekine taikytinas visai sutarčiai?

2. a) Ar EB 81 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad tiekimo sutartis, suteikianti teisę naudoti tiekėjos ženklą, kokia yra nagrinėjama šioje byloje, tiek, kiek joje numatoma, kad įmonė, kuriai priklauso degalinė, turi parduoti tik tiekėjos tiekiamą kurą ir degalus pastarosios nustatytomis mažmeninės prekybos kainomis, iš esmės patenka į konkurencijos apribojimo draudimo taikymo sritį, nes ji įtvirtina pardavimo kainas, nustatytas atsižvelgiant į sutarties ekonominę reikšmę ir ypač į degalinės operatorės prisiimtą riziką bei į jos įnašą padengiant sąnaudas, susijusias su sutarties dalyku esančių produktų tiekimu ar jų pardavimų skatinimu ypač atsižvelgiant į šiuos aspektus:

i) Degalinės operatorė įsipareigoja parduoti tik tiekėjos patiektus tepalus, kitus susijusius motorinių transporto priemonių priežiūros produktus, kurą ir degalus, taikydama pastarosios nustatytas mažmeninės prekybos kainas, pardavimo ir eksploatacijos sąlygas bei būdus 10 metų laiko-

tarpiu, kuris pranešus bent prieš šešis mėnesius ir dėl to susitarus raštu gali būti paeiliui pratęstas kitiems penkerių metų laikotarpiams.

ii) Degalinės operatorė prisiima riziką, susijusią su kuru ir degalais, įskaitant riziką dėl tūrių skirtumo, nuo to momento, kai juos gauna iš tiekėjos į savo saugojimo rezervuarus. Nuo produktų gavimo momento minėta bendrovė įsipareigoja juos saugoti tokiomis sąlygomis, kad išvengtų jų praradimo ar sugadinimo, ir atsako tiekėjai ir tretiesiems asmenims už bet kokį šių produktų praradimą, užteršimą ar sumaišymą ir dėl šių produktų atsiradusią žalą.

iii) Degalinės operatorė privalo sumokėti tiekėjai už kurą ir degalus per devynias dienas nuo jų pristatymo į degalinę, o per pirmąjį tiekimą ji taip pat turi pateikti banko garantiją, lygią bendrai 15 dienų tiekimo sumai. Tuo atveju, jei nebūtų sumokėta, tiekėja gali pasinaudoti degalinės operatorės pateikta banko garantija, o pastaroji būtų priversta mokėti už tiekimus iš anksto. Degalinės operatorė moka mokestį, apskaičiuojamą pagal platintojos nustatytą mažmeninės prekybos kainą, įskaitant PVM, atskaitant degalinės operatorei priklausantį komisinį atlyginimą kartu su PVM. Paprastai tiekiamas kuras parduodamas per trumpesnį nei devynių dienų terminą, kurį ieškovė nustatė atsakovei. Platintoja, atsižvelgusi į padidėjusias ar sumažėjusias tiekiamų degalų kainas nustatytos kainos atžvilgiu, kas mėnesį debetuoja arba kredituoja degalinės operatorę. Tiekėja padengia pervežimo sąnaudas.

iv) Degalinės operatorė garantuoja ir atsako už klientus, kurie iš jos įsigijo bendrovių grupės, kuriai priklauso ir tiekėja, sukurta ir administruojama

kredito kortele, kitą mėnesį po mėnesio, kai buvo atlikti pardavimai, ji padengia su šia kortele atliktus pardavimus, finansuoja nedidelę naftos produktų platintojos klientų kortelės naudojimo sąnaudų dalį ir prisiima klientų, kuriems ji suteikė tiesioginį kreditą, skolų nemokėjimo riziką.

v) Bendrovė, naftos produktų tiekėja, padengia su jos prekių ženklo vaizdiniu įrengimu ir priežiūra degalinėje susijusias išlaidas bei perleidžia operatorei degalų rezervuarus ir siurblius, kurių pastaroji negali be tiekėjos leidimo raštu naudoti ne jos tiekiamiems produktams ir kurių vertė lygi būtent banko garantijos pagal pirmąjį pareikalavimą, kurią degalinės operatorė pateikė tiekėjai, sumai.

b) Jei taip, ar Reglamentas (Nr. 1984/83), ypač jo 10–13 straipsniai, aiškintini taip, kad į jų taikymo sritį patenka tokio pobūdžio sutartis, ir todėl EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas nėra taikytinas, jei sutartis tenkina šiuose reglamento straipsniuose nustatytus reikalavimus, kad jai būtų taikytina išimtis?

c) Tokiu atveju, ar šio reglamento 11 straipsnis aiškintinas taip, kad sutartyje nustatomas daugiau nei vienas konkurencijos apribojimas, kai be išimtinio tiekimo sąlygos, lemiančios konkurencijos nebuvimą, kita sutarties nuostata numato, jog pardavimo kainas nustato tiekėja? Ar (tiekėjos) (degalinės operatorei) 2001 m. lapkričio mėnesį suteiktas leidimas sumažinti jos pardavimo kainą nedarant poveikio (minėtos tiekėjos) gaunamoms pajamoms leidžia sutartį laikyti galiojančia?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismui pateikia du klausimus, kurių kiekvienas yra suskirstytas į kelias dalis, kuriose numatytos skirtingos prielaidos, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties kvalifikavimą. Pirmasis klausimas pateikiamas nurodant prielaidą, kad ši sutartis yra kvalifikuojama atstovavimo sutartimi, o antrasis klausimas susijęs su prielaida, jog ši sutartis buvo sudaryta dviejų atskirų įmonių.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia dėl EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo taikymo ir dėl galimo Reglamente Nr. 1984/83 įtvirtintos išimties pagal kategoriją taikymo atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamas aplinkybes. Vis dėlto savo pirmojo ir antrojo klausimų a punktais šis teismas neprašo Teisingumo Teismo išaiškinti įmonių sutarties sąvokos minėtos nuostatos prasme tam, kad vėliau jis galėtų įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis patenka į šios nuostatos taikymo sritį, o prašo Teisingumo Teismo tai įvertinti.

28 Primintina, kad pagal EB 234 straipsnį, pagrįstą aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo funkcijų atskyrimu, pastarasis turi teisę aiškinti Bendrijos nuostatas ar spręsti dėl jų galiojimo tik remdamasis nacionalinio teismo nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis ir kad būtent nacionalinis teismas turi taikyti Bendrijos teisės normas konkrečiu atveju. Todėl Teisingumo Teismas nėra kompetentingas nagrinėti faktines pagrindinės bylos aplinkybes ar taikyti Bendrijos teisės normas, kurias jis išaiškino, nacionalinėms priemonėms ar situacijoms, nes šie klausimai priklauso išimtinei nacionalinio teismo kompetencijai (be kita ko, žr. 2000 m. birželio 22 d. Sprendimo *Fornasar ir kt.*, C-318/98, Rink. p. I-4785, 32 punktą ir 2003 m. spalio 16 d. Sprendimo *Traunfellner*, C-421/01, Rink. p. I-11941, 21 punktą).

29 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Teisingumo Teismui pateiktas prašymas dėl išaiškinimo pagrįstas šalių pagrindinėje byloje teiginiais, kurių pagrįstumas dar nebuvo patikrintas nacionaliniame teisme. Be to, Teisingumo Teismui pateiktose rašytinėse pastabose ir žodiniuose paaiškinimuose šalys pagrindinėje byloje išreiškė aiškius nesutarimus dėl bylos aplinkybių, dėl kurių buvo kreiptasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

30 Šiuo klausimu taip pat svarbu priminti, kad pagal EB 234 straipsnyje numatytą procedūrą Teisingumo Teismas nesprendžia ginčų dėl faktinės situacijos. Toks ginčas, kaip, beje, ir bet koks kitas bylos aplinkybių vertinimas, priklauso nacionalinio teismo kompetencijai (žr. 1979 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Denkavit Futtermittel*, 36/79, Rink. p. 3439, 12 punktą ir 2005 m. birželio 9 d. Sprendimo *HLH Warenvertrieb ir Orthica*, C-211/03, C-299/03 ir C-316/03–C-318/03, Rink. p. I-5141, 96 punktą).

31 Tačiau Teisingumo Teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris jam leistų išspręsti nagrinėjamą bylą (be kita ko, žr. 2007 m. spalio 11 d. Sprendimo *Freeport*, C-98/06, Rink. p. I-8319, 31 punktą).

32 Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties kvalifikavimas konkurencijos taisyklių atžvilgiu yra svarbus tam, kad būtų išspręsta nacionaliniame teisme nagrinėjama byla, Teisingumo Teismas, pirma, turi priminti tokio kvalifikavimo svarbius kriterijus (pirmojo ir antrojo klausimų a punktai). Antra, būtina išanalizuoti, ar išimtis pagal kategoriją gali būti taikoma šiai sutarčiai, atsižvelgiant į jos sąlygas dėl vykdymo termino (pirmojo klausimo b ir c punktai bei antrojo klausimo b punktas) ir dėl mažmeninės kainos nustatymo (antrojo klausimo c punktas). Trečia, iškyla klausimas dėl galimo sutarties pripažinimo niekine pagal EB 81 straipsnio 2 dalį (pirmojo klausimo d punktas).

Dėl įmonių susitarimo EB 81 straipsnio 1 dalies prasme

33 Savo pirmojo ir antrojo klausimų a punktais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar EB 81 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma išimtinio naftos produktų tiekimo sutarčiai, pasižyminčiai tokiais požymiais kaip sutartis, nagrinėjama pagrindinėje byloje, pirma, darant prielaidą, kad ši sutartis laikoma sudaryta tarp dviejų nepriklausomų įmonių, dėl to, jog mažmeninė minėtų produktų kaina yra nustatoma tiekėjos ir, antra, darant prielaidą, kad ši sutartis laikoma tikra atstovavimo sutartimi, dėl to, kad joje numatyta sąlyga dėl išimtinio tiekimo.

34 Šiuo atveju reikia priminti, kad panašus klausimas jau buvo pateiktas Teisingumo Teismui byloje, kurioje 2006 m. gruodžio 14 d. buvo priimtas sprendimas *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio* (C-217/05, Rink. p. I-11987, toliau – sprendimas *CEEES*). Šioje byloje, kaip ir byloje, kurioje buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, buvo nagrinėjami degalinių operatorių ir jų tiekėjos, būtent *CEPSA*, sutartiniai santykiai. Pagal sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą formuluotę pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis yra identiška sutarčiai, kuri buvo nagrinėjama Teisingumo Teismui nagrinėjant prejudicinį klausimą byloje *CEEES*.

35 Teisingumo Teismas sprendimo *CEEES* 38 punkte konstatavo, kad vertikaliems susitarimams, kokie yra *CEPSA* ir degalinių operatorių sutartys, Sutarties 85 straipsnis taikomas tik tada, kai degalinės operatorius laikomas nepriklausomu ūkio subjektu ir todėl egzistuoja sutartis tarp dviejų įmonių.

36 Lemiama aplinkybė nustatant, ar degalinės operatorius laikytinas nepriklausomu ūkio subjektu, yra su komitentu sudaryta sutartis, ypač jos akivaizdžios ar numanomos nuostatos dėl finansinės ir komercinės rizikos, susijusios su prekių pardavimu tretiesiems asmenims, prisiėmimas. Rizikos klausimas turi būti išnagrinėtas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į realią ekonominę situaciją, o ne į teisinį sutartinių santykių kvalifikavimą pagal vidaus teisę (sprendimo *CEEES* 46 punktas).

37 Be to, Teisingumo Teismas patikslino kriterijus, leidžiančius nacionaliniam teismui, atsižvelgiant į faktines jo nagrinėjamos bylos aplinkybes, įvertinti realų finansinės ir komercinės rizikos paskirstymą tarp degalinių operatorių ir kuro tiekėjo.

38 Visų pirma, kalbant apie su prekių pardavimu susijusią riziką, preziumuojama, kad šis degalinės operatorius prisiima tokią riziką nuo tada, kai jam pereina nuosavybės teisė į prekes, arba nuo tada, kai jis jas gauna iš tiekėjo, kai jis tiesiogiai ar netiesiogiai prisiima su prekių platinimu susijusias sąnaudas, konkrečiai kalbant, pervežimo išlaidas, kai jis savo sąskaita saugo atsargas, kai jis prisiima atsakomybę už galimą joms padarytą žalą, pavyzdžiui, jų praradimą arba pakenkimą joms, arba už parduotų prekių padarytą žalą tretiesiems asmenims arba kai jam tenka su prekėmis susijusi finansinė rizika tuo atveju, kai jis privalo tiekėjui pervesti sumą ne už realiai parduotą kuro kiekį, o už patiekto kuro kiekį (žr. sprendimo *CEEES* 51–58 punktus).

39 Antra, kalbant apie su specifinėmis investicijomis į rinką, t. y. reikalingoms tam, kad degalinės operatorius galėtų derėtis arba sudaryti sutartis su trečiaisiais asmenimis, susijusią riziką, svarbu patikrinti, ar jis investuoja į patalpas arba įrangą, pavyzdžiui, kuro rezervuarą, ar į pardavimų skatinimą. Jei atsakymas teigiamas, ši rizika priskiriama operatoriui (sprendimo *CEEES* 51 ir 59 punktai).

40 Vis dėlto reikia pažymėti, kad jei operatoriui tenka tik labai nedidelė rizikos dalis, paprastai EB 81 straipsnis netaikomas (šiuo klausimu žr. sprendimo *CEEES* 61 punktą), nes, parduodamas kurą tretiesiems asmenims, operatorius netampa nepriklausomas ūkio subjektas. Šiuo atveju operatoriaus ir tiekėjo santykiai yra tapatūs komisionieriaus ir jo komitento santykiams.

41 Taip pat iš sprendimo *CEEES* 62–63 punktų išplaukia, kad net atstovavimo sutarties atveju EB 81 straipsnis netaikomas tik tarpininkui nustatytoms sąlygoms, susijusioms

su prekių tretiesiems asmenims pardavimu komitento naudai, tarp kurių yra ir mažmeninės kainos nustatymas. Tačiau sąlygos dėl išimtinio pirkimo ir nekonkuravimo, susijusios su komisionieriaus ir komitento, kaip nepriklausomų ūkio subjektų, santykiais, pažeidžia konkurencijos teisės taisykles, nes jos nulemia aptariamos rinkos uždarymą. Todėl šioms sąlygoms EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas taikomas.

42 Darant prielaidą, kad ištyrus riziką bus nustatytas susitarimas tarp įmonių EB 81 straipsnio prasme, kiek tai susiję su prekių pardavimo tretiesiems asmenims, jų mažmeninės pardavimo kainos nustatymas yra konkurencijos apribojimas, tiesiogiai numatytas šio straipsnio 1 dalies a punkte, dėl kurio šis susitarimas patenka į šioje nuostatoje numatytą draudimą, jei tenkinamos visos kitos jos taikymo sąlygos, t. y. kad šio susitarimo tikslas ar poveikis yra žymus konkurencijos ribojimas bendrojoje vidaus rinkoje ir kad jis gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Cabour*, C-230/96, Rink. p. I-2055, 48 punktą).

43 Be to, kalbant apie būtent išimtinio pirkimo susitarimus, svarbu priminti Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią nors susitarimų tikslas nėra apriboti konkurenciją EB 81 straipsnio prasme, vis dėlto reikia patikrinti, ar jų poveikis nėra jos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas. Vertinant išimtinio pirkimo sutarties poveikį konkurencijai reikia atsižvelgti į ekonominį ir teisinį kontekstą, kuriame ji veikia ir kur ji kartu su kitomis sutartimis gali daryti bendrą įtaką konkurencijai. Po to, reikia analizuoti šios sutarties daromą poveikį nacionalinių ar iš kitų valstybių narių kilusių konkurentų galimybei pradėti veiklą nagrinėjamoje rinkoje arba padidinti savo rinkos dalį kartu su kitomis to paties tipo sutartimis (žr. 1991 m. vasario 28 d. Sprendimo *Delimitis*, C-234/89, Rink. p. I-935, 13–15 punktus ir 2000 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Neste*, C-214/99, Rink. p. I-11121, 25 punktą).

44 Atsižvelgiant į anksčiau išdėstytus argumentus, į pirmojo ir antrojo klausimų a punktus reikia atsakyti, kad naftos produktų išimtinio tiekimo sutartis gali patekti į EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, kai degalinės operatorius prisiima nemažą

dalį vienos ar kelių rūšių finansinės ir komercinės rizikos, susijusios su šių produktų pardavimu tretiesiems asmenims, ir kai joje yra sąlygų, galinčių pažeisti konkurenciją, pavyzdžiui, sąlygų, susijusių su mažmeninės kainos nustatymu. Tuo atveju, kai degalinės operatorius neprisiima šios rizikos arba prisiima tik nedidelę jos dalį, tik operatoriaus teikiant tarpininkavimo paslaugas komitentui prisiimti įsipareigojimai, pavyzdžiui, išimtinio pirkimo ir nekonkuravimo sąlygos, gali patekti į minėtos nuostatos taikymo sritį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi, be kita ko, patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis trukdo, riboja ar iškraipo konkurenciją EB 81 straipsnio prasme.

Dėl Reglamente Nr. 1984/83 numatyto maksimalaus sutarties galiojimo laikotarpio

45 Pirmojo savo klausimo b ir c punktais bei antrojo klausimo b punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar išimtinio tiekimo sutarčiai, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, tuo atveju, jei ji patenka į EB 81 straipsnio taikymo sritį, gali būti taikoma Reglamente Nr. 1984/83 numatyta išimtis pagal kategoriją, jei tenkinamos jame numatytos sąlygos, o būtent maksimalus sutarties laikotarpis bei ekonominės ir finansinės naudos suteikimas.

46 Minėtas teismas iš esmės kelia klausimą, ar tam, kad būtų tenkinama maksimalaus laikotarpio sąlyga, Reglamento Nr. 1984/83 10 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog tam, kad degalinių sutartims būtų taikoma išimtis, juo reikalaujama, kad tiekėjos degalinės operatoriui suteikta nauda būtų didelė, ar pakanka, kad ji nebūtų mažareikšmė ir, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartimi suteikta nauda yra pakankama šiuo atžvilgiu.

47 Pirmiausia, reikia priminti, kad Reglamentas Nr. 1984/83 numatė, kad Sutarties 85 straipsnio 3 dalis taikoma tam tikrų kategorijų išimtinio pirkimo sutartims, sudarytoms tarp dviejų įmonių siekiant perparduoti produktus, kurios gali patekti į to paties straipsnio 1 dalį.

48 Kaip buvo patikslinta šio sprendimo 41 punkte, darant prielaidą, jog realiai egzistuoja atstovavimo santykis, tik išimtinio prikimo ir nekonkuravimo sąlygos, susijusios su komisionieriaus ir komitento, kaip nepriklausomų ūkio subjektų, santykiais, patenka į EB 81 straipsnio taikymo sritį. Tačiau, nors kai kurie iš įsipareigojimų, susiję su prekių pardavimu komitento naudai tretiesiems asmenims, gali pažeisti konkurencijos taisykles, jei dvi nepriklausomos įmonės dėl jų susitarė, į juos neturi būti atsižvelgta nagrinėjant, ar turi būti taikomas minėtas reglamentas. Darant prielaidą, kad buvo sudaryta platinimo sutartis tarp dviejų nepriklausomų įmonių, siekiant nuspręsti, ar turi būti taikoma išimtis pagal kategoriją, reikia išnagrinėti visą sutartį.

49 Reglamento Nr. 1984/83 12 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta, kad nukrypstant nuo išimtinio pirkimo trumpalaikėms ar vidutinės trukmės sutartims, egzistavusioms visose ūkio šakose, bendrai taikomo maksimalaus penkerių metų laikotarpio, degalinių sutartims taikomas maksimalus laikotarpis buvo dešimt metų. Kalbant apie konkrečias šioms sutartims taikomas sąlygas, to paties reglamento 10 straipsnis nustatė, kad perpardavėjas įsipareigoja tiekėjui pirkti tik iš jo ir toks išimtinio pirkimo įsipareigojimas prisiimamas „už specialų komercinio pobūdžio arba finansinį pranašumo suteikimą“.

50 Reikia konstatuoti, kad šio straipsnio versija ispanų kalba, skirtingai nuo kitų kalbinių versijų, kuriose apibrėžiant pranašumą vartojamas terminas „konkretus“ ar „specialus“, nepatikslino minėtų ekonominio ar finansinio pranašumų pobūdžio. Tačiau pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką skirtingos Bendrijos teisės akto kalbinės versijos turi būti aiškinamos vienodai, o jų nesutapimo atveju nagrinėjama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, bendrą struktūrą ir tikslą (žr. 2004 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Borgmann*, C-1/02, Rink. p. I-3219, 25 punktą; 2004 m. rugsėjo 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*,

C-227/01, Rink. p. I-8253, 45 punktą ir 2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-332/04, 52 punktą).

51 Kalbant apie nagrinėjamų Bendrijos teisės aktų struktūrą ir tikslą, iš Reglamento Nr. 1984/83 tryliktos konstatuojamosios dalies matyti, kad paprastai degalinių sutartims būdinga tai, jog tiekėjas, prisidėdamas prie perpardavėjo finansavimo, suteikdamas arba gaudamas jam paskolą palankiomis sąlygomis, aprūpindamas jį vieta arba patalpomis degalinės eksploatacijai, aprūpindamas prietaisais arba įranga, arba darydamas kitokias investicijas perpardavėjo naudai, suteikia perpardavėjui svarbių komercinių arba finansinio pobūdžio pranašumų.

52 Be to, to paties reglamento penkioliktoje konstatuojamoje dalyje pažymima, kad komercinio ir finansinio pobūdžio pranašumai, kuriuos tiekėjas suteikia perpardavėjui, leidžia kur kas lengviau įrengti, modernizuoti, prižiūrėti ir eksploatuoti degalines. Septynioliktoje konstatuojamoje dalyje kaip pavyzdys nurodoma, kad išimtinio pirkimo įpareigojimas, taikomas tepalams ir kitokiems panašiems naftos produktams, gali būti priimtinas, tik jeigu tiekėjas suteikia perpardavėjui specifinius įrengimus, skirtus tepimui atlikti, arba finansuoja jų įsigijimą.

53 EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto draudimo išimties tikslas taip pat išplaukia iš šio straipsnio 3 dalies trečiosios įtraukos, pagal kurią 1 dalies nuostatos gali būti netaikytinomis susitarimams, „kurie padeda tobulinti prekių gamybą ar paskirstymą arba skatinti technikos ar ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda“. Reglamento Nr. 1984/83 penktoje ir šeštoje konstatuojamosiose dalyse kalbant apie išimtinio pirkimo sutartis, be kita ko, pažymima, kad šios sutartys sumažina paskirstymo sąnaudas, apriboja rinkos svyravimo riziką, palengvina produktų pardavimo skatinimą, gerina paskirstymo tinklo struktūrą bei pardavimo paslaugų kokybę ir yra vienintelis būdas prasiskverbti į rinką.

54 Iš to išplaukia, kad 10 straipsnyje numatyta „specialių ekonominio ir finansinio pobūdžio pranašumų“ sąvoka turi būti aiškinama taip, kad šie pranašumai tikrai yra specialūs sutartiniam santykiui, tačiau jie taip pat turi būti reikšmingi, kad pateisintų išimtinį tiekimą dešimties metų laikotarpiu. Šie pranašumai turi būti tokie, kad pagerintų paskirstymą, degalinės įrengimą arba modernizavimą ir sumažintų platinimo sąnaudas.

55 Kalbant apie klausimą, ar ekonominiai ar finansiniai pranašumai, kokie buvo suteikti *Tobar* pagrindinėje byloje, gali pateisinti išimtinį tiekimą dešimties metų laikotarpiu, reikia priminti šio sprendimo 30 punkte minėtą teismo praktiką, pagal kurią bet koks faktų vertinimas priklauso nacionaliniam teismui. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti *CEPSA* atliktų investicijų reikšmę, atsižvelgdamas į šio sprendimo 51–54 punktuose pateiktus nurodymus.

56 Vis dėlto reikia pažymėti, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Reglamento Nr. 1984/83 taikymo *ratione temporis* sritis neapima viso pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties vykdymo laikotarpio, nes ji buvo sudaryta 1996 m. vasario 7 d. dešimties metų laikotarpiui, o *Tobar* baigė vykdyti sutartinius įsipareigojimus 2003 metais. Minėto reglamento galiojimas baigėsi 1999 m. gruodžio 31 d., tačiau jame numatyta išimtis tebuvo taikoma iki 2000 m. gegužės 31 d. pagal Reglamentą Nr. 2790/1999, kuris, be kita ko, numatė pereinamąjį laikotarpį iki 2001 m. gruodžio 31 d., per kurį EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas nebuvo taikomas susitarimams, galiojusiems 2000 m. gegužės 31 d., netenkinusiems pastarajame reglamente numatytų išimties sąlygų, bet tenkinusiems Reglamente Nr. 1984/83 numatytas išimties sąlygas. Todėl siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą, reikia taip pat išnagrinėti išimties taikymo sąlygas pagal Reglamentą Nr. 2790/1999.

57 Pastarasis vertikaliesiems susitarimams ir suderintiems veiksmams taikomas reglamentas nenumato specialių nuostatų degalinių sutarčių atžvilgiu. Pagal jo 3 straipsnio 1 dalį šiame reglamente numatyta išimtis taikoma tik tada, kai tiekėjo užimama rinkos dalis neviršija 30 % rinkos, kurioje jis parduoda susitarime numatytas prekes

ar paslaugas. Skirtingai nuo Reglamento Nr. 1984/83, Reglamento Nr. 2790/1999 5 straipsnio a punkte nustatyta, kad jo 2 straipsnyje numatyta išimtis netaikoma jokiam tiesioginiam ar netiesioginiam įsipareigojimui nekonkuruoti, „prisiimtam neribotam arba ilgesniam nei penkerių metų laikotarpiui“, ir kad „įsipareigojimas nekonkuruoti, kuris automatiškai pratęsiamas po penkerių metų laikotarpio, yra laikomas neribotos trukmės įsipareigojimu“.

58 Darant prielaidą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prieitų prie išvados, jog išimtinio tiekimo sutarties terminas tenkina Reglamento Nr. 1984/83 12 straipsnio 1 dalies c punkte numatytą maksimalaus laikotarpio sąlygą, jis taip pat turėtų patikrinti, ar ši sutartis taip pat atitinka pagal Reglamentą Nr. 2790/1999 reikalaujamą maksimalų laikotarpį, t. y. penkerius metus.

59 Šiuo klausimu svarbu išsiaiškinti, ar išimtinio tiekimo sutartis tenkino pagal Reglamentą Nr. 2790/1999 numatytas išimties taikymo sąlygas nuo 2000 m. birželio 1 d., t. y. nuo tada, kai pastarasis tapo taikytinas. Tuo atveju, jei atsakymas būtų neigiamas, pereinamasis laikotarpis iki 2001 m. gruodžio 31 d. būtų taikytinas šiai sutarčiai tik jei ji tenkintų Reglamente Nr. 1984/83 numatytas išimties sąlygas.

60 Iš Reglamento Nr. 2790/1999 nuostatų matyti, kad jame numatyta išimtis nuo 2000 m. birželio 1 d. taikoma sutartims, kurių laikotarpis nėra ilgesnis nei penkeri metai. Vis dėlto sutartims, galiojusioms 2000 m. gegužės 31 d., netenkinančioms šiame reglamente numatytų išimties taikymo sąlygų, bet tenkinančioms Reglamente Nr. 1984/83 numatytas išimties taikymo sąlygas, Reglamento Nr. 2790/1999 12 straipsnio 2 dalimi numatytas pereinamasis laikotarpis iki 2001 m. gruodžio 31 dienos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamu atveju atsižvelgiant į tai, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis tenkino Reglamento Nr. 1984/83 išimties sąlygas, ar jų netenkino, nuo kurios datos turi būti nagrinėjama išimtinio pirkimo sąlyga Reglamento Nr. 2790/1999 atžvilgiu.

61 Be to, šis teismas turi įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties sąlyga, numatanti, kad pranešus bent prieš šešis mėnesius ir gavus aiškų sutikimą raštu jos

galiojimą galima pratęsti paeiliui penkerių metų laikotarpiams, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2790/1999 5 straipsnio a punktą, negali būti laikoma numatančia, kad ši sutartis buvo sudaryta neribotam laikotarpiui, o tai reikštų, kad jai nebūtų taikoma išimtis pagal kategoriją.

62 Atsižvelgiant į prieš tai išdėstytus argumentus, į pirmojo klausimo b ir c punktus ir į antrojo klausimo b punktą reikia atsakyti, kad išimtinio tiekimo sutarčiai, kokia yra nagrinėjama pagrindinėje byloje, gali būti taikoma Reglamente Nr. 1984/83 numatyta išimtis pagal kategoriją, jei joje laikomasi šio reglamento 12 straipsnio 1 dalies c punkte numatyto maksimalaus dešimties metų laikotarpio ir jei atsilygindamas už išimtinį pirkimą tiekėjas suteikia degalinės operatoriui svarbių ekonominių pranašumų, kurie padeda gerinti paskirstymą, palengvina degalinės įrengimą arba modernizavimą ir sumažina paskirstymo sąnaudas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar šios sąlygos tenkinamos pagrindinėje byloje.

Dėl mažmeninės kainos nustatymo

63 Antrojo klausimo c punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 1984/83 10–13 straipsniai aiškintini taip, kad išimtis pagal kategoriją neturi būti taikoma išimtinio tiekimo sutarčiai, nes joje numatyta, kad mažmeninę kainą nustato tiekėja. Jei atsakymas būtų teigiamas, jis nori sužinoti, ar dėl leidimo sumažinti šią pardavimo kainą nesumažinant tiekėjos pajamų ši išimtis vėl tampa taikytina.

64 Visų pirma reikia priminti, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 42 punkte, kad, darant prielaidą dėl sutartinio santykio tarp įmonių buvimo, išimtis pagal kategoriją

netaikoma, jei tarp jų sudarytoje sutartyje be išimtinio tiekimo sąlygos yra sąlyga, numatanti, kad tiekėja nustato mažmeninę pardavimo kainą.

65 Iš tikrųjų Reglamento Nr. 1984/83 11 straipsnis išsamiai išvardijo įpareigojimus, kurie (tarp jų ir išimtinio pirkimo sąlyga) galėjo būti numatyti perpardavėjui, tarp kurių nebuvo mažmeninės kainos nustatymo. Pagal to paties reglamento aštuntą konstatuojamąją dalį „kitokiems konkurenciją ribojantiems įpareigojimams, ypač tokiems, kurie riboja perpardavėjo teisę <…> pačiam nustatyti kainas <…>, negali būti suteikiama išimtis pagal šį reglamentą“. Todėl *CEPSA* mažmeninės naftos produktų kainos nustatymas yra konkurencijos apribojimas, kuriam netaikoma išimtis, numatyta minėto reglamento 10 straipsnyje (žr. sprendimo *CEEES* 64 punktą).

66 Vis dėlto iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad 2001 m. lapkričio 2 d. *CEPSA* nusiuntė *Tobar* laišką, leidžiantį pastarajai sumažinti pardavimo kainą nesumažinant tiekėjos pajamų. Rašytinėse pastabose ir žodiniuose paaiškinimuose *CEPSA* teigia, kad šis leidimas egzistavo nuo pat pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties sudarymo ir kad *Tobar* ja iš tiesų naudojosi net ir iki šio laiško išsiuntimo. *Tobar* visiškai nesutinka su šiuo teiginiu ir pabrėžia, kad šios sutarties neįmanoma teisėtai pakeisti vienašaliu aktu.

67 Šioje situacijoje, atsižvelgiant į kompetencijų tarp nacionalinio teismo ir Teisingumo Teismo paskirstymą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti mažmeninės kainos nustatymo tvarką pagrindinėje byloje ir galimybę pagal nacionalinę teisę vienašališkai pakeisti sąlygą, reglamentuojančią minėtos kainos nustatymą.

68 Darant prielaidą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prieis prie išvados, kad toks vienašalis pakeitimas įmanomas pagal nacionalinę teisę, toliau reikėtų nagrinėti *CEPSA* suteikto leidimo metu galiojusios išimties sąlygas.

69 Iš tiesų 2001 m. lapkričio mėnesį sutartims, kurioms nebuvo taikomas Reglamento Nr. 2790/1999 12 straipsnio 2 dalyje numatytas pereinamasis laikotarpis, nes jos netenkino Reglamente Nr. 1984/83 numatytų išimties sąlygų, buvo taikomas Reglamentas Nr. 2790/1999. Reglamento Nr. 2790/1999 4 straipsnio a punkte numatyta, kad šio reglamento 2 straipsnyje numatyta išimtis netaikoma vertikaliesiems susitarimams, kuriais siekiama „apriboti pirkėjo galimybę nustatyti savo pardavimo kainą, nepažeidžiant tiekėjo galimybės nustatyti aukščiausią pardavimo kainą arba rekomenduoti pardavimo kainą su sąlyga, kad dėl bet kurios iš šalių spaudimo ar paskatų, tokios kainos netampa lygios fiksuotai arba minimaliai pardavimo kainai“.

70 Iš to išplaukia, kad, atsižvelgiant į visus sutartinius įsipareigojimus bei į pagrindinės bylos šalių elgesį, reikia patikrinti, ar nustatyta aukščiausia pardavimo kaina nėra fiksuota ar minimali pardavimo kaina.

71 Kadangi Teisingumo Teismas negali įvertinti *Tobar* laisvės spręsti dėl mažmeninės naftos produktų pardavimo kainos po to, kai *CEPSA* šiai bendrovei 2001 m. lapkričio 2 d. laišku suteikė leidimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi, atsižvelgdamas į konkretų visų pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties sąlygų poveikį jų ekonominiame ir teisiniame kontekste, išnagrinėti, ar šis leidimas reiškia realią perpardavėjo galimybę sumažinti šią pardavimo kainą. Būtent svarbu patikrinti, ar ši mažmeninė kaina iš tikrųjų nėra nustatoma netiesioginėmis ar užslėptomis priemonėmis, pavyzdžiui, nustatant degalinės operatorės antkainį, grasinimais, bauginimais, įspėjimais, sankcijomis ar skatinamosiomis priemonėmis.

72 Tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prieitų prie išvados, kad *Tobar* iš tikrųjų privalėjo laikytis *CEPSA* nustatytos fiksuotos ar minimalios pardavimo kainos, šiai sutarčiai negalėtų būti taikoma Reglamentu Nr. 2790/1999 įtvirtinta išimtis pagal kategoriją. Vis dėlto, jei sutartis netenkina visų reglamentu, kuriame numatytas išimties taikymas, sąlygų, draudimas, numatytas EB 81 straipsnio 1 dalyje, jai taikomas tik jei jos tikslas ar poveikis yra aiškus konkurencijos bendrojoje rinkoje ribojimas ir jei ji gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Cabour* 48 punktą). Šiuo atveju, jei netaikytina atskiroji

išimtis pagal EB 81 straipsnio 3 dalį, susitarimas dėl kainos bus savaime niekinis pagal to paties straipsnio 2 dalį.

73 Tačiau, jei dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties vienašalio pakeitimo sąlyga, susijusi su mažmenine naftos produktų pardavimo kaina, atitiktų konkurencijos taisykles, šiai sutarčiai būtų taikoma išimtis pagal kategoriją, jei būtų tenkinamos visos Reglamente Nr. 2790/1999 numatytos sąlygos. Vis dėlto, kaip visiškai teisingai pastebėjo generalinis advokatas savo išvados 94 punkte, šis pakeitimas negali lemti šios sutarties galiojimo atgaline data Reglamente Nr. 1984/83 numatytos išimties pagal kategoriją atžvilgiu.

74 Iš tikrųjų iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad jei tenkinamos EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos, o susijusi sutartis negali pateisinti išimties suteikimo pagal EB 81 straipsnio 3 dalį, to paties straipsnio 2 dalyje numatyta sutarties pripažinimo niekine nuostata gali remtis visi. Kadangi šis niekinis pobūdis yra absoliutus, jis gali daryti įtaką bet kokiam atitinkamo susitarimo poveikiui – praeityje ir ateityje (2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi ir kt.*, C-295/04–C-298/04, Rink. p. I-6619, 57 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

75 Klausimas, ar sąlygos, susijusios su mažmeninės naftos produktų pardavimo kainos nustatymu, niekinis pobūdis lemia tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis visa savaime tampa niekinė, pateikiamas pirmojo klausimo d punkte, į kurį atsakoma šio sprendimo 78–80 punktuose. Vis dėlto, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų, kad minėta sutartis visa savaime yra niekinė, klausimas, ar ji gali tapti galiojanti pakeitus sąlygą, susijusią su pardavimo kaina, yra, kaip tai visiškai teisingai teigia Europos Bendrijų Komisija, nacionalinės sutarčių teisės reguliavimo dalykas.

76 Iš to, kas išdėstyta anksčiau, į antrojo klausimo c punktą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1984/83 10–13 straipsniai aiškintini taip, jog jie nenumato, kad išimtis pagal kategoriją taikoma išimtinio tiekimo sutarčiai, numatančiai, kad mažmeninę pardavimo kainą nustato tiekėjas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs

teismas turi patikrinti, ar pagal nacionalinę teisę sutarties sąlyga, susijusi su šia pardavimo kaina, gali būti pakeista vienašaliu tiekėjo leidimu, kaip pagrindinėje byloje, ir ar savaime niekinė sutartis gali tapti galiojanti po to, kai pakeičiama ši sutarties sąlyga, kad ji taptų suderinama su EB 81 straipsnio 1 dalimi.

Dėl galimo sutarties pripažinimo niekine pagal EB 81 straipsnio 2 dalį pasekmių

77 Pirmojo klausimo d punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal EB 81 straipsnio 2 dalį visa pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartis yra savaime niekinė ar tik su šio straipsnio 1 dalimi nesuderinamos jos sąlygos.

78 Kalbant apie šį klausimą, primintina, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką sutarties savaiminis pripažinimas niekine EB 81 straipsnio 2 dalies prasme taikomas tik toms sutarties dalims, kurioms taikomas to paties straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas, arba visai sutarčiai, jei šios dalys negali būti atskirtos nuo pačios sutarties (be kita ko, žr. 1966 m. birželio 30 d. Sprendimą LTM, 56/65, Rink. p. 337, 360 ir minėto sprendimo *Delimitis* 40 punktą).

79 Jei šios dalys gali būti atskirtos nuo sutarties, pripažinimo niekine pasekmės kitoms sutarties dalims arba iš jos išplaukiantiems įpareigojimams nėra Bendrijos teisės dalykas. Todėl nacionalinis teismas pagal taikomą nacionalinę teisę privalo įvertinti galimo tam tikrų sutarties sąlygų pripažinimo niekinėmis pagal EB 81 straipsnio 2 dalį apimtį ir pasekmes visiems sutartiniams santykiams (be kita ko, žr. 1986 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *VAG France*, 10/86, Rink. p. 4071, 14 ir 15 punktus; minėto sprendimo *Cabour* 51 punktą bei 2006 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Brünsteiner ir Autohaus Hilgert*, C-376/05 ir C-377/05, Rink. p. I-11383, 48 punktą).

80 Todėl į pirmojo klausimo d punktą reikia atsakyti, kad EB 81 straipsnio 2 dalyje numatytas sutarties pripažinimas savaime niekine taikytinas visai sutarčiai tik tuo atveju, jei su to paties straipsnio 1 dalimi nesuderinamos sąlygos negali būti atskirtos nuo pačios sutarties. Priešingu atveju pripažinimo niekine pasekmės visų kitų sutarties dalių atžvilgiu nėra Bendrijos teisės dalykas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

81 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. Kuro ir degalų bei tepalų ir kitų susijusių produktų išimtinio tiekimo sutartis gali patekti į EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, kai degalinės operatorius prisiima nemažą dalį vienos ar kelių rūšių finansinės ir komercinės rizikos, susijusios su šių produktų pardavimu tretiesiems asmenims, ir kai joje yra sąlygų, galinčių pažeisti konkurenciją, pavyzdžiui, sąlygų, susijusių su mažmeninės kainos nustatymu. Tuo atveju, kai degalinės operatorius neprisiima šios rizikos arba prisiima tik nedidelę jos dalį, tik operatoriaus teikiant tarpininkavimo paslaugas komitentui prisiimti įsipareigojimai, pavyzdžiui, išimtinio pirkimo ir nekonkuravimo sąlygos, gali patekti į minėtos nuostatos taikymo sritį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, turi patikrinti, ar 1996 m. vasario 7 dieną *CEPSA Estaciones de Servicio SA* ir *LV Tobar e Hijos SL* sudaryta sutartis trukdo, riboja ar iškraipo konkurenciją EB 81 straipsnio prasme.

2. Ankstesniame šios rezoliucinės dalies punkte minėtai išimtinio tiekimo sutarčiai gali būti taikoma 1983 m. birželio 22 d. Komisijos reglamente (EEB) Nr. 1984/83 dėl Sutarties (81) straipsnio 3 dalies taikymo įvairioms išimtinio pirkimo sutarčių kategorijoms, iš dalies pakeistame 1997 m. liepos 30 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1582/97, numatyta išimtis pagal kategoriją, jei joje laikomasi šio reglamento 12 straipsnio 1 dalies c punkte numatytos maksimalaus dešimties metų laikotarpio sąlygos ir jei atsilygindamas už išimtinį pirkimą tiekėjas suteikia degalinės operatoriui svarbių ekonominių pranašumų, kurie padeda gerinti paskirstymą, palengvina degalinės įrengimą arba modernizavimą ir sumažina paskirstymo sąnaudas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar šios sąlygos tenkinamos pagrindinėje byloje.

3. Reglamento Nr. 1984/83, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1582/97, 10–13 straipsniai aiškintini taip, jog jie nenumato, kad išimtis pagal kategoriją taikoma išimtinio tiekimo sutarčiai, numatančiai, kad mažmeninę pardavimo kainą nustato tiekėjas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagal nacionalinę teisę sutarties sąlyga, susijusi su šia pardavimo kaina, gali būti pakeista vienašaliu tiekėjo leidimu, kaip pagrindinėje byloje, ir ar savaime niekinė sutartis gali tapti galiojanti po to, kai pakeičiama ši sutarties sąlyga, kad ji taptų suderinama su EB 81 straipsnio 1 dalimi.

4. EB 81 straipsnio 2 dalyje numatytas sutarties pripažinimas savaime niekine taikytinas visai sutarčiai tik tuo atveju, jei su to paties straipsnio 1 dalimi nesuderinamos sąlygos negali būti atskirtos nuo pačios sutarties. Priešingu atveju pripažinimo savaime niekine pasekmės visų kitų sutarties dalių atžvilgiu nėra Bendrijos teisės dalykas.

Parašai.